

Biblioteca deschisă

Eginald Norbert Felix SCHLATTNER (n. 1933, Arad) este preot evanghelic și scriitor de limbă germană din România. În 1952 a terminat Liceul German din Brașov, iar în 1952 – 1957 și-a făcut studiile de teologie, matematică și hidrologie la Cluj. În decembrie 1957, înaintea examenului de stat, este arestat pe motive politice și ținut doi ani în regim celular de către Securitate. După circa 4 luni de rezistență, apărându-i pe toți cei de care este întrebare, hotărăște să răspundă „în mod veridic” la interogatorii. „A fost o decizie la limită, pentru care îmi asum răspunderea!” Este condamnat de către Tribunalul Militar III pentru omisiunea denunțării de trădare de Patrie la 2 ani de închisoare corecțională, pierderea drepturilor civile și confiscarea averii. După liberare refuză să emigreze în Germania, deși este silit să lucreze la Fabrica de Cărămidă din Făgăraș „la muncă brută”. Își amintește: „O voce interioară – atunci n-am știut că era vocea lui Dumnezeu – mi-a spus: Nu pleca!” Parcurge ulterior posturi subalterne în Banat (Ferma de Stat) și Munții Apuseni (Calea ferată Deva – Brad). În 1969, cu 11 ani întârziere, statul îi permite să termine facultatea și este încadrat ca inginer. În 1973, simțind autentic chemarea lui Dumnezeu, lasă totul și își reia studiile de teologie. După absolvire, în 1978, este preot evanghelic în satul Roșia/Rothberg/Mons rubens, județul Sibiu, unde astăzi nu mai există o comunitate săsească. După 1992 devine preot de penitenciar, funcție exercitată și în prezent la peste 81 de ani. Debutează ca scriitor în 1998 cu romanul *Der geköpfte Hahn (Cocoșul decapitat)*, 11 ediții, ecranizat. Acțiunea acestuia are loc într-o singură zi, 23 august 1944, cind Regatul României a schimbat fronturile, declarând război Germaniei. Este urmat, în 2001, de *Rote Handschuhe (Mănușile roșii)*, ecranizat și el. Romanul tematizează anii de detenție sub ancheta 1957-1959. Cartea este cotată de Goethe Institut și Internationes în lotul a 100 de romane cele mai bune scrise în limba germană pe trei ani, fiind tradusă în alte limbi, inclusiv în română, spaniolă și portugheză. *Das Klavier im Nebel (Clavir în ceață)*, în curs de ecranizare, acoperă perioada 1944 – 1951 între primele două romane ale trilogiei. Este vorba de marea iubire în timpurile de dictatură dintre un tânăr sas răvășit și o româncă curajoasă și ortodoxă, amândoi fiind ținta luptei de clasă. Romanele s-au bucurat de un veritabil succes mediatic. Scriitorul este decorat cu Crucea de Onoare pentru literatură și artă a Austriei și deține titlul de Ambasador Cultural al României. Eginald Schlattner i-a spus astfel Ministrului de Interne german Otto Schily, care a vizitat Roșia/Rothberg, pentru a vedea o biserică de limbă germană din 1225, de altfel, mai veche ca Berlinul: „Dacă am putut scrie aceste cărți într-o germană inteligibilă, lucrul acesta i-l datorez Patriei mele România, care nu ne-a interzis niciodată folosirea limbii materne nici acasă, nici pe stradă, nici în școală, chiar după 23 august 1944, în timpul războiului cu Germania!”

Catrinel PLEȘU (n. 1948, București) – traducătoare din engleză și germană. Între 1971 și 1995, lucrează ca cercetător la secția literatură comparată a Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. În 2005-2006 este director de programe culturale la ICR. În 2006-2012, director al Centrului Național de Carte. Traduceri: E.R. Dodds, *Grecii și iraționalul*, Meridiane, 1985 (ed. a 2-a, Polirom, 1998); Gregor von Rezzori, *Memoriile unui antisemit*, Kriterion, 1992; Alasdair MacIntyre, *După virtute*, Humanitas, 1995; Timothy Garton Ash, *Foloasele prigoanei*, vol. 1, Ed. FCR, 1997; Timothy Garton Ash, *Dosarul*, Humanitas, 1998; Walter Benjamin, *Iluminări*, Ed. IDEA, 2002; Eudoxiu Hurmuzaki, *Discursuri în Dieta Bucovinei*, Ed. FCR, 2005; (în colaborare cu Cătălin Cioabă) Hannah Arendt – Martin Heidegger, *Scrisori 1925-1975*, Humanitas, 2007; Slavenka Drakulici, *N-ar face rău nici unei muște*, Curtea Veche, 2009.

EGINALD SCHLATTNER

Clavir în ceață

Roman

Traducere din germană de Catrinel PLEȘU

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel. /fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
www.cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore, elefant.ro, Barnes & Noble și pe www.cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel. /fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel. /fax: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712, București, România
Tel. /fax: (021) 210. 80. 51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Biblioteca deschisă* este coordonată de Vasile Ernu

Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Valentin Guțu
Coperta colecției: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoredactare: Ruxanda Dobzeu
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Eginald Schlattner
DAS KLAVIER IM NEBEL
Copyright © Paul Zsolnay Verlag Wien 2005

Eginald Schlattner
CLAVIR ÎN CEAȚĂ
Ediția I, noiembrie 2014

© 2014, of translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
© 2014, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte: Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al Guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania și Fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Schlattner, Eginald.

Clavir în ceață / Eginald Schlattner; trad. din germ.: Catrinel Pleșu ; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2014 (Tipogr. „Bons Offices”). – 412 p. – (Colecția „Biblioteca deschisă” – coord. de Vasile Ernu, ISBN 978-9975-79-922-5).

Tit. orig.: Das Klavier im Nebel.

ISBN 978-9975-79-923-2.

821.112.2(498)-31

5 34

*Pentru Cristina,
iubirea dintr-o vară,
durerea de o viață*

I

Expulzarea

1

„Diemrich!” a strigat domnul Kuno Konrad Rescher către compartimentul de clasa a doua, în care ardea o lampă albastră. „Aici Transilvania se termină și Banatul nu începe încă. Nu e bine când se sfârșește ceva fără să înceapă altceva. Ia uitați-vă acolo, la cetatea renumită din Diemrich!” Bărbatul cel mititel le-a făcut semn cu mâna de la fereastră. Afară vuia noaptea. Era întuneric beznă.

Clemens, deschizând cu greu ochii, a mimat curiozitatea și s-a dus lângă unchiul său. Când a observat cum se oglindea în geamul de sticlă silueta sa deformată, asemenea imaginii unui puzzle, și cum contururile se modificau în mod grotesc, s-a îngrozit.

Cu vocea spartă, unchiul a continuat: „Konradine, Kunigunde, Kunolf, copiii mei dragi, și tu, Clemens, priviți! Cetatea de-acolo sus, cândva fortăreață regală de hotar, care acum a ajuns o ruină!”

Tinerii au tresărit din somn speriați și, în timp ce pe jumătate adormiți se frecau la ochi, posesorul vocii care răsuna în noapte s-a ridicat pe vîrfuri și a tras din răsputeri de geamul glisant. Perdelele au început să răpăie în curentul produs de trenul în mers, părul fetelor zbura în toate părțile, toți tremurau de frig. Tatăl le-a scuturat pe fetele care moțăiau, strîns îmbrățișate: „Konradine, Kunigunde!”. A încercat și cu băiatul, căruia i-a tras pledul de pe el: „Kunolf, fiul meu iubit!”. Băiatul s-a ridicat în capul oaselor.

Una dintre fete a bodogănit: „Hai, tată, lasă-ne în pace și închide fereastra”.

Iar cealaltă a mormăit: „Știe foarte bine că nu putem suferi numele astea aiurite”. Ele între ele își spuneau Kuny și Kony. Amîndouă i-au întors spatele și s-au afundat în colțul capitonat al băncii.

Tatăl a aprins plafoniera și lumina galbenă s-a revărsat blind în tot compartimentul. „Acum e acum, băieți! Istorie trăită!” Dar Kunolf, care ocupa de unul singur o bancă întreagă, s-a culcat la loc cu fața întoarsă la perete, cu pledul tras peste cap și cu nasul afară.

„Cum e posibil”, a strigat tatăl aproape disperat, „să nu vă intereseze pe niciunul cetatea legendară Diemrich? Propriii mei copii nu vor să-mi asculte poveștile?”

Fetele și-au tras șorțulețele de la dirndl peste cap. Konradine a șoptit: „Niciun om normal nu spune Diemrich, nici la noi în Banat, nici la bunica la Sighișoara. Toată lumea spune Deva”. Și și-a astupat urechile.

„Bineînțeles că aveți dreptate. Ca de obicei”, a continuat tatăl conversația cu capetele acoperite ale fetelor. „Dar gândurile zboară îndrăznețe prin univers și nimeni nu reușește să le lege în lanțuri. Pînă în 1876, fiecare tîrg avea nume german. Imperiul austriac!” Plin de melancolie, a făcut un semn cu mina către bezna vijelioasă de-afară: „Voi, băieți și fete, priviți cetatea. Tot ce-a mai rămas din ea este temnița, o hrubă întunecată în care și-a dat sufletul cuvios, dar zbuciumat, mult apreciatul reformator Franz Davidis. În toate timpurile oameni nevinovați au ajuns după gratii. Acest mare om a fost întruchiparea adevăratului transilvănean, a lui homo transsilvanicus: un amestec de ungur cu sas. Pe deasupra, vorbea și latina, chiar și româna, limba iobagilor, și a trecut prin toate confesiunile care erau atunci la modă, catolică, luterană, calvinistă, unitariană. Numai la noi în Transilvania unitarienii nu au fost prăjiți pe rug!”

Deși Clemens era mort de oboseală, a rămas, prevenitor, lîngă unchiul său, la fereastra care dădea spre tenebre.

În ultima vreme avea mare grijă să evite conflictele. Multe din întâmplările recente aveau izul ambiguității, al duplicității și erau legate de evenimente fatale. În timpul acestei nesfîrșite călătorii de la micul oraș transilvănean Sighișoara la satul bănățean Milostivești-Gnadenflor, nu s-a lăsat în voia gândurilor sale, ci le-a obligat să execute salturi și volte ca să evite cursul lor firesc. De pildă, a încercat să afle cărei specii îi aparținea curcubetele pe care Domnul Dumnezeu l-a făcut să crească

lîngă Iona, ca să stea cu capul la umbră. A reflectat dacă n-ar fi mai bine să se scrie Brennessel (urtica) cu trei de n, adică Brennnessel (urticaceae), ca pe vremea bunicii, ceea ce ar fi fost inestetic din punctul de vedere al aspectului, dar preferabil din punct de vedere logic. S-a dedicat unor probleme spinoase legate de traiul cotidian, numai pentru a se feri de gîndurile dureroase. Și așa a reușit să dezlege problema misterioasă a feliei de pîine cu unt, care cade mereu pe partea unsă.

„Ce faci, mă ascuți?” l-a întrebat unchiul.

„Bineînțeles”, l-a asigurat băiatul. Și a continuat plin de zel: „Chestia cu unitarieni e destul de ambiguă. Dacă nu mă înșel, sunt mai aproape de mahomedani decît de creștini.”

„Cum adică?” a întrebat unchiul stupefiat.

„Pentru islam, ca și pentru unitarieni, Iisus din Nazaret nu este fiul lui Dumnezeu.”

„Ce tot spui tu acolo? Mai aproape de mahomedani decît de... Curios, mă rog, așa o fi. Da, da, a conchis unchiul, toate au un capăt pe lumea asta, în afară de cîrnat, care are două. Un lucru să-ți intre însă bine în cap, o dată pentru totdeauna: nu poți să fii cu curul în două luntri”.

Unchiul și nepotul au luat și ei loc lîngă fete. Vizavi, pe banca capitanată, dormea Kunolf, prințul moștenitor, cum îl ironizau Kunigunde și Konradine; cea dintîi proaspătă frizeriță, cealaltă cosmeticiană. Bătrînul Rescher se așezase în colțul de la fereastră, unde stătea cam pieziș, pentru a-și instala comod cocoșa. Ținea ochii închiși, însă, din cînd în cînd, ridică pleoapa dreaptă ca nu cumva să piardă următoarea cetate. Îți dădea impresia că doarme cu un singur ochi. Odată a deschis ochiul stîng ca din greșeală, l-a văzut pe nepotul său lîngă el și a spus cu o voce răgușită: „Grozavă ideea cu șosetele roșii. Ce bine ne-am descurcat cu ele”. Și a oftat: „De trei ani zace taică-tu în hruba aia. 1948, ce an fatal...Cît de greu ne-a fost să ajungem la el atunci...” În vreme ce compartimentul se scufunda în lumina slabă a lămpii de noapte, acceleratul continua să avanseze în trombă spre Arad, în ritmul de staccato al îmbinării șinelor.

Clemens îi strecurase pe ascuns șosetele roșii tatălui său, Otto Rescher, în ultimul moment, înainte ca milițienii să-l ridice din Vila Heliodor, casa lor de la Sighișoara. La un ceas după ce fusese dat afară din biroul său de director al propriei fabrici. Toate acestea se petrecuseră în urmă cu trei ani, pe 11 iunie 1948, cînd, în România proaspăt declarată

Republică Populară, s-au naționalizat peste noapte cele mai importante mijloace de producție capitaliste.

Ideea cu șosetele pornise de la bunica: „Roșul – ce-i drept cam vulgar – este acum culoarea preferată. Nimeni nu o să se supere dacă-ți agăți șosetele roșii de gratiile de la geamul carcerii. Măcar așa o să știm cum să te descoperim la Brașov”. Unul dintre milițieni îi șușotise bătrânei doamne: „Îl duc în orașul Stalin. Adică Stalinstadt, care pentru sași a fost și a rămas Kronstadt”. Să fii curajos, fiule. Trebuie să începem să ne rugăm, încă mai știi Tatăl nostru. Dar Dumnezeu nu o să se străduiască prea mult pentru tine. Are lucruri mai importante de făcut acum, când o șesime din lume a ajuns sub cnutul bolșevic. Ar mai fi și americanii... Vin sigur, nu ne lasă la cheremul haitei ășteia fără Dumnezeu!”

Doamna Otilia i-a întins mâna fiului ei, fără să-l mîngîie pe creștet, unde părul începuse să i se rărească. Otto i-a luat mâna între mîinile sale legate, a dus-o la buze și a sărutat-o în zdrăngănit de lanțuri.

Fabricantul Otto Rescher a fost condamnat la patru ani închisoare. „Numai cînd îi auzi numele, îți vine să bagi la beci lipitoarea asta capitalistă”, a declarat procurorul militar cu rang de maior la proces. Și tribunalul a fost de acord.

Iar acum, șosetele roșii împodobeau geamul cu gratii de la etajul de sus al închisorii din Brașov. Scabroasa clădire se înălța în mijlocul orașului, pe o bucată de teren din spatele Palatului de Justiție, acolo unde Strada Neagră (Schwarzgasse) se întîlnea cu Strada Fîntîinii (Brunnengasse) sau, mai exact, strada Armata Roșie cu bulevardul Lenin. Deși construcția se afla pe un sol mîlos, rămîinea neclintită. Aici, în fața zidului estic al orașului, se întindea Mlaștina Spînzuraților, unde, pe vremuri, se scufundau în apă vrăjitoarele săsoaice.

Otto, cel mai mare dintre cei doi frați Rescher, preluase fabrica la începutul anilor treizeci. Floarea-soarelui a ajuns să fie totuna cu destiul său, nu-l mai interesa nimic altceva. A reușit să cultive un soi nou, *Helianthus asexualis*, comercializat sub numele de Heliodor, cu care a obținut numeroase succese. În schimb, Kuno devenise un artist în a se descurca în orice situație. Explicația destinului său o găsea în începuturi: „Din ziua în care ai fost dăruit lumii și soarele a dat onor planetelor, ai început pe dată să-nflorești, după aceeași lege care te-a ocrotit cînd te-ai născut...” Cînd s-a născut, onorul dat de soare planetelor nu s-a dezvăluit în niciun caz ca benefic. Copilul s-a înțepenit strîmb

în trupul mamei, cu noada în jos. A fost o naștere cu forcepsul, la care moașa a confundat noada cu capul; urmarea a fost o cocoășă.

Acum, în vara anului 1951, unchiul Kuno Konrad ajunsese din Banat la Sighișoara cu tot felul de afaceri neclare. Cei trei copii ai săi își petreceau vacanța la Sighișoara, la bunica Ottilie Konstanze Rescher. Clemens se hotărîse în ultimul moment să se întoarcă cu ei; ca muncitor, care robotea din greu, avea dreptul la trei săptămîni de concediu.

Cum a intrat pe ușă, Kuno Konrad a anunțat că de astă dată va ajunge la închisoare să-și vadă fratele „fie ce-o fi”.

„Ai de gînd să arunci închisoarea în aer?” a întrebat doamna Ottilie.

După două zile, unchiul și Clemens s-au întîlnit în zori la Brașov. Soarele încă nu se ridicase peste creasta înaltă a Tâmppei, pe care apărea numele „Stalin” ca rezultat al masacrării unor brazi. Clemens pornise cu o seară înainte din Sighișoara, pe bicicletă, parcursese zeci și zeci de kilometri cu dinamul învîrtindu-se nebunește și traversase, în cele din urmă, și pădurea Perșani. Unchiul, în schimb, venise cu trenul de dimineață din Făgăraș, unde avusese de rezolvat niște afaceri și multe alte lucruri.

Au recunoscut fereastra cu pricina de departe. Șosetele roșii străluceau în orașul lui Stalin, pavoazat cu steaguri roșii. La poarta închisorii însă, nu li s-a dat nicio informație și le-a fost respins și pachetul cu alimente; despre ore de vizită, nici nu putea fi vorba. Ofițerul de serviciu nu s-a lăsat impresionat de faptul că unchiul avea o cocoășă pe care o prezenta privirii din profil sau că dirija corul șvabo-româno-sîrb pe trei voci din Milostivești / Dragoslave / Banat; nici de faptul că s-a dat mare cînd a ajuns la poarta cu zăbrele, declarînd cu nasul pe sus „Eu sunt un tovarăș!”, și anume mîna dreaptă a directorului Casei de Cultură, Ferdinand Sofronie Buta, responsabil, într-o anumită măsură, cu reeducarea socialistă prin artă și cultură a locuitorilor reacționari de la sate; iar cînd, jucîndu-și ultima carte, a adăugat că oferă spectacole de film oamenilor din sat, singura reacție a ofițerului a fost o întrebare capcană: „De cînd aveți voi lumină electrică?”

Un rapid „Nu, sigur că n-avem, dar merge și fără, sunt autorul unei invenții socialiste”. Nici asta nu interesa pe nimeni. Ofițerul a dispărut. Kuno Rescher a mai apucat să-i plaseze soldatului care păzea poarta cum a izbutit el să îmblînzească albinele și să le transforme în animale

domestice, care joacă așa cum le cîntă, înainte ca acesta să-i trîntească solicitantului clapa de la vizetă în nas.

„Parcă n-au fost niciodată atît de scîrboși”, i-a șușotit unchiul lui Clemens cînd s-au îndepărtat. „Se pregătește ceva. Dar nu ne lăsăm noi cu una, cu două. Să ții minte: dacă ți se închide ușa în nas, te stre-cori prin gaura cheii.”

La drogheria „Rebeliunea pescărușilor roșii” de la capătul străzii Poarta Schei, acum strada Republica Populară, și-au cumpărat două oglinzi de bărbierit pivotante. De acum încolo era un fleac pentru Kuno Rescher să-i transmită noutăți direct în celulă fratelui său încarcerat, prin semnale luminoase cu ajutorul alfabetului morse. Tot prin semnale cu oglinzi comunicaseră între ei cei doi frați și cînd erau la școală, sub nasul părinților și al profesorilor.

Unchiul și nepotul au așteptat să răsară soarele. După ce au reflec-tat îndelung, au ales ca punct de plecare fereastra de la mansarda Far-maciei „La vererița”, numită acum Farmacia „Pastila Roșie”. „Dacă ne întrebă cineva ce căutăm aici, suntem de la Protecția Cetățeanului: ne ocupăm de evacuarea zonei din cauza unor obiecte zburătoare anglo-americeane, care reprezintă un pericol. Trebuie doar să fim agresivi. Oamenii sunt atît de năuci de cînd a plecat regele, încît cred orice.”

Una dintre oglinzi era folosită pentru a transpune veștile în al-fabet morse, cu ajutorul reflexiei razelor de soare, cea de-a doua era gîndită să inducă în eroare trecătorii: jos, pe trotuar, stătea pe vine un țigănuș, flutura oglinda și lumina cu fulgere în zigzag clădirile din apropiere. Capetele trecătorilor se întorceau, unii scrutau cerul, alții strigau încîntați: „Vin americanii!”

În schimb, sus, unchiul legăna oglinda de colo-colo. Cu multă înde-mînare dirija razele soarelui, în impulsuri de durată inegală, pe lîngă șosetele roșii spre celulă, care le înghițea ca o gaură neagră.

Trenul gonea nebunește prin lunca Mureșului spre Arad. Traseul urmărea cu oscilații ușoare meandrele rîului. Negru nu e o culoare, medita Clemens, în timp ce se uita în noaptea neagră, străbătută din cînd în cînd de scînteile scoase de locomotivă. Mai degrabă e o gaură care înghite lumina. Așa am învățat la școală de la profesorul nostru de fizică: „fuga, fuga în groapă”. Prin urmare, noaptea era privită ca o gaură care înghite tot ce e vizibil. Și în cosmos erau o mulțime de găuri

negre. Se presupunea că acționează ca niște aspiratoare. Nu aspirau numai raze de lumină, ci făceau să dispară pînă și corpuri cerești și sisteme solare. Nu îl prea deranja că era vorba de o teorie nedovedită, deși cunoscută de bătrînul Laplace cu două sute de ani în urmă. Simțea găurile negre, îl furnicau pe sub piele. Pămîntul gonește spre întunericul veșnic, ca trenul nostru în noapte. Și toate culorile se vor stinge. Nici urmă de inimă însingerată, de îmbujorare sfioasă.

Unchiul și Clemens își agitau mîinile prin aer și transmiteau informații în gaura neagră care îl înghițise pe fostul proprietar al fabricii. Astfel, de după gratii, deținutul Otto Rescher avea posibilitatea să obțină, prin cuvinte-cheie, vești despre familia sa, cum ar fi, de pildă, că nepoții bănățeni își petreceau vacanța la mama sa, Frau Ottilie. Dar, mai important decît toate: „Mama-closet!”

Adică, textul întreg pe înțelesul tuturor: au reușit să instaleze un closet cu apă curentă în grajdul reamenajat, pe care partidul i-l reparțizase doamnei Ottilie, după ce familia Rescher fusese dată afară din propria vilă.

„Grozav!” s-au bucurat șosetele din geamul cu zăbrele. Și au întrebat: „Unde closet?”

„În cămară.”

„Bine și-așa!” Mama nu mai era obligată să stea la coadă, cu muncitorii de la fosta lor fabrică, ca să-și facă nevoile în ascunzișul precar oferit de cel mai apropiat cîmp de floarea-soarelui. Nu-i mai rămînea decît să spere că, deși era un bine cunoscut dușman de clasă, tovarășii de la conducerea fabricii îi vor îngădui să locuiască în grajd pînă la sfîrșitul zilelor ei.

Birjarul și administratorul lor de pe vremuri, Arpad Keleti, un ungar din Keresztur, care devenise activist de partid și o vizita mai tot timpul pe bătrîna doamnă în noua ei locuință, de cele mai multe ori chiar la ora ceaiului, s-a declarat de acord, în cel mai zgomotos mod posibil: „Closet cu apă curentă! Partid dat voie. Partid mama la toate lucrurile bune”. Un closet însemna o investiție în viitorul glorios al socialismului, o binecuvîntare pentru copii și copiii copiilor. Proletarilor le îngheța curul în zilele reci de toamnă. În curînd vor primi și ei closete cu apă curentă, chiar dacă erau o invenție a plutocraților englezi.

În mod evident, tatăl înțelesese că mama sa își fuma mai departe țigarele de foi; șoseta roșie din dreapta și-a schimbat locul.

O altă veste îmbucurătoare era și faptul că Clemens avea de gînd să-și petreacă concediul în Banat. Șoseta roșie a țupăit cu un pătrat de fier mai încolo. Cei doi au văzut vîrfurile degetelor deținutului la fereastra înaltă, o bucată decupată din corporalitatea sa.

La primele cuvinte ale propoziției următoare: „Cît despre draga ta soție, Alma Antonia, bietul nostru Otto, din păcate...”, șosetele s-au prăbușit în gaura neagră, ceea ce amatorii de transmisiuni au interpretat drept o respingere. Unchiul a coborît imediat oglinda de ras ca pe un drapel în bernă. În timp ce arunca o privire în jos, prin lucarna de pe acoperiș – ca să ajungă se balansa pe un cufăr de voiaj, iar taburetul pe care se curcase și-l fixase, pentru mai multă siguranță, de balustrada parmacului –, își încuraja nepotul: „Hai, spune-i și tu ceva”.

Clemens a stat pe gînduri. Tatăl nu voia să știe nimic despre mamă. Chestia cu Petra și Izabela, o poveste lungă și încurcată, nu era nici ea potrivită, cît despre fata de la mare, cu florile ca niște săbii, nu avea nimeni habar, poate nici Dumnezeu... Mai departe: tatăl său aflase din încercări de comunicare anterioare că el, fiu al unui capitalist expropriat și bandit condamnat politic, care la început a făcut muncă de cărămidar, a găsit de lucru în nobila fabrică de porțelan „Aurora Purpurie” și, încet-încet, a reușit să se ridice și să se înscrie cu mari greutate la seral, la liceul de română. Dintre toate semnalele morse, Clemens nu știa decît unul și avea oricum inima zdrobită, așa că a semnalizat SOS. Cu palma a retezat razele de soare rapid de trei ori, pe urmă de trei ori mai încet și, în fine, iarăși de trei ori rapid: „Salvați-ne sufletele!” Oare îi ajunsesse tatălui său mesajul? Șosetele roșii nu s-au mai arătat.

La plecare, unchiul a transmis: „Rămii cu bine, dragă Otto, capul sus, Ioane, consolează-te: Bogăția nu este cel mai mare bun. La revedere, dacă nu aici, atunci altundeva. Nimic nu îi e cu neputință Domnului”.

Ce i-a liniștit a fost că șosetele au tresăltat și au dat de veste într-un tempo nebunesc: „Capisco! Sunt perfect fericit și fără dorințe!”.

Fericit și fără dorințe erau vorbe goale. Cînd ești fericit, ți se pare că se deschid cerurile ca să-ți împlinească toate dorințele. Clemens simțea trupul lui Kuny care, în somn, alunecase de lîngă sora ei și se apropiase de el. Fata tremura, dîrdiia. Și-a scos hanoracul în care se înfășurase și a învelit-o. Pe urmă și-a ridicat genunchii la gură, i-a cuprins cu brațele și i-a acoperit cu puloverul de lînă. Stătea ghemuit

și crispat pe banchetă și se simțea singur-singurel. Vezi totul în roz și în ceruri răsună viori – e vorba de viori și nu de dorințe, s-a corectat singur. Dar e aceeași Mărie cu altă pălărie: viori, dorințe...

Cei doi conspiratori au coborât scările tiptil, pe virfuri. Jos, pe culoarul de la intrare, au șters orice urmă de praf de pe haine. Pe țigănuș l-au expediat, după ce unchiul i-a strecurat în palmă o monedă de argint, cu chipul regelui care plecase din țară de mai bine de trei ani. Ca să nu dea de bănuț, au intrat în apotecă și au cerut coprol, purgativul cu reclama îndrăgită de toți: un bărbat, cu scufie de noapte cu ciucure și cu lumînarea în mână, se furișează noaptea la closet.

„Ultima cutie”, le-a șoptit Magistrul Veveriță, apotecarul, care era obligat să lucreze ca băiat de prăvălie în fosta lui apotecă, naționalizată cu un an în urmă: Partidul nu se descurca cu latina. „Excelentele pilule din Reich sunt din ce în ce mai puține, în curînd se termină. Și nemții nu mai vin, și americanii se lasă așteptați. Dacă mai durează mult, nu ne mai ajută nici coprolul”.

La care unchiul l-a întrerupt în mod grosolan: „Ce prostii reacționare vorbești, tovarășe apotecar. Nu ți-e rușine să denigrezi regimul nostru de democrație populară? O să ajungi la spînzurațoare chiar aici, sub nasul dumitale, pe malul bălții spînzuraților, dacă mai ridici în slăvi acest purgativ imperialist”. După ce a spus ce avea de spus, s-a îndreptat către măsuta de la ieșire, și-a turnat chicotind apă în pahar, l-a dus la gură și a băgat pilula în gură fără s-o înghită. Oricum mațele ne ghiorțăiau după atîtea emoții. A ieșit țanțoș pe ușă, urmat de Clemens, care era stupefiat: „Unchiule Kuno, ce-a fost asta, ce te-a apucat?”

Unchiul s-a uitat discret în jur: „Gîndește-te la prințesa voastră Kvastova-Oberth din Sighișoara. La Berlin, a cîntat personal la pian pentru soldații Armatei Roșii care voiau să danseze. Trebuie să învățăm să urlăm cu lupii”.

„Dar domnul Veveriță nu e lup!”

„Tocmai d-aia urlu împotriva lui.”

Tinerii au tresărit cînd Kuno Rescher a împins cu un pocnet răsunător ușa de la compartiment ca să iasă pe culoar, unde s-a agățat de fereastră și și-a scos degetul arătător afară, de astă dată către nord. Aerul care năvălea pe geam îi ciufulea sprîncenele stufoase. „Priviți cetatea Lipova, acolo pe pîntenul de la poalele Carpaților Occidentali care aici

se termină. Cetatea reginei Izabela Zapolya. De aici încolo se întinde Cîmpia Panonică, monstruoasă și nesfîrșită, numai orizont pînă la Viena, nu tu un munte, nu tu un deal, doar un pustiu plin de țipete ascuțite și, din cînd în cînd, cîte o fîntînă cu cumpănă. Trăiți-vă viața la timp!”

La auzul numelui de Izabela, Clemens a tresăltat. Izabela... Dar s-a forțat să nu se gîndească la ea, ci să se agațe numai și numai de cuvînt, de cuvînt ca sunet gol.

„Aici, în cetatea Lipova, a stat și a așteptat să fie dusă în Transilvania regina Izabela, rămasă văduvă, împreună cu copilul ei Johann Sigismund. Pentru că, în cele din urmă, din Regatul Apostolic Ungar mai rămăsese o treime de tronuleț. Și pe tron, un rege cu olița de noapte după el. Cît de rar îi vine mintea la cap unui rege. Spuneți, copii, ca urmare a cărei bătălii pierdute s-au întîmplat toate astea?”

„Bătălia de la Cîmpia Mierlei?” a încercat Clemens șovăitor.

„Greșit, complet greșit! Acolo au mîncat bătaie sîrbii cu o sută patruzeci de ani mai devreme. Nu, asta a fost bătălia de la Mohacs în 1526.”

Clemens s-a plesnit peste frunte: „De aia cînd se plînge cineva că a avut o pagubă, ungurul îl consolează spunînd: „Taci, frate, că la Mohacs am pierdut mult mai mult”.

Unchiul a continuat: „Așa e. Atunci s-a destrămat întregul Regat al Ungariei, în frunte cu regele de douăzeci de ani, Ludovic al doilea. Regele s-a înecat în mlaștină cu cal, sabie și coroană cu tot. În acea seară, turcii au dansat malagamba-conga pe elefanții lor de război. Împărații și regii creștini însă s-au certat mai departe ani în șir pentru o Ungarie din care nu mai rămăsese mare lucru, în afară de Transilvania.

În sfîrșit, trimișii națiunilor transilvănene au pornit să o aducă pe Izabela și pe pruncul-rege cu olița lui de aur. Nouăzeci și nouă de cai doar pentru cele două maiestăți: „Uitați-vă acolo, priviți”, îi ispitea unchiul, deși nu era nimic de văzut. „Voi ce credeți, de ce nu erau o sută?”. Nici nouăzeci și nouă, nici o sută de cai nu puteau să-i smulgă pe copii din lumea somnului și să-i pună pe gînduri. Numai Clemens a reflectat scurt și a spus: „Nouăzeci și nouă se împarte la trei”.

„Exact! Ai mintea ageră. Și de ce la trei și nu la patru?” Clemens a tăcut.

„Din cauza celor trei națiuni reprezentate în Dietă. Cum se numeau la noi, în Transilvania?”

„*Unio trium nationes.*”

„Cele trei națiuni, dar națiuni în sens de „pături sociale”. Adică nobilii unguri, cei secui, și burgezii, meseriașii și țărani sași. Cîte treizeci și trei de cai pentru fiecare națiune.”

„Și cu românii ce s-a întîmplat? Cei mai mulți ei erau.”

„Românii? Încă nu existau sub denumirea asta. În măsura în care existau, erau trecuți cu vederea, pur și simplu nu erau luați în seamă.” Unchiul a scos aerul pe nări de parcă ar fi suflat într-o păpădie. „Nobilimea lor, *nobilitas valachorum*, s-a integrat în cea maghiară. Iar poporul a rămas orfan, un popor de iobagi, ca florile de pe cîmp, fără istorie, dar, în schimb, cu o puzderie de mituri și legende. Dar hai să lăsăm botanica acum.”

„Închide ușa, trage îngrozitor”, s-a văitat Konradine.

Tatăl însă a continuat netulburat: „Transilvania pe care acum, din păcate, o părăsim, acest ținut binecuvîntat, puternic și bogat, cu izvoare limpezi și cristaline, cu pășuni pline de ozon, cu vîrfurile mîndre ale Carpaților și cu răcoroasele-i biserici-cetate... O părăsim, pentru ca în furnalele Banatului să ni se topească treptat trupurile și sufletele, să se aleagă praful și pulberea de noi în călduri infernale. Cu asta s-au ales bieții șvabi, cînd s-au așezat în cîmpii neîmpădurite și pline de mărăcini, ca să facă să rodească ținuturile mlăștinoase. Nimic de zis, sunt muncitori și rezistenți la căldură ca vasele de Jena, șvabii aștia. Dar fără istorie propriu-zisă. Agronomia nu prea are istorie. În schimb, ai noștri, sașii din Transilvania: agronomie aproape deloc, solul prea argilos, dar doldora de istorie. Și la ce le-a folosit: zac muți în cîmpul din jurul nostru”.

Cînd cei doi istorici zeloși au intrat în compartiment să se așeze, Kuny se întinsese cît era de mare pe banchetă. Dormea pe spate, cu capul sprijinit de sora ei și ocupa toată bancheta capitonată. Ținea mîinile făcute pumni pe burtă ca și cum ar fi vrut să păstreze căldura.

Unchiul s-a ghemuit în colț, la picioarele fiului său Kunolf, dar Clemens a ridicat picioarele lui Kuny pe palme, s-a strecurat pe sub scobitura genunchilor ei și s-a așezat pe banchetă, cu spatele țeapăn. A întins hanoracul, care căzuse pe jos, peste amîndoi. Pe pulpe simțea căldura genunchilor și gîdilitura firișoarelor de păr de pe picioarele ei. Perișor negru cu model capricios, asta știa și el. „Rotunjoare și focoase, muierile bănățene”, exclamase cineva la ștrandul din Sighișoara cu cîteva săptămîni în urmă, cînd și-au făcut fetele apariția și au stîrnit interesul tuturor, nu în ultimul rînd fiindcă nu știau să înoate. „Dar nările parcă ar fi găuri de priză!”

Lui Clemens îi ardeau ochii. Pe sub pleoapele închise i-a apărut fabrica de porțelan „Aurora Purpurie”. După ce a lucrat câteva luni ca muncitor în mai multe schimburi la cărămidăria de pe Târnava, a fost mutat acolo. Probabil că intervenise cineva cu funcție înaltă. La serviciul de personal i-au comunicat, cu priviri răutăcioase, că a ajuns la porțile raiului.

Cu ochiul său interior percepea cum obiectele cu forme diverse părăseau instalația de uscare și erau înghițite de flăcările gheenei ale cuptoarelor cu ardere puternică, fără să fie distruse de foc. Încă se mai minuna că piesele modelate apăreau din nou și erau, în plus, mai solide, mai expresive, mai pline de caracter. Pe urmă, erau împodobite și smălțuite de mâini dibace în camere speciale și expediate rapid ca obiecte de artă decorativă în cuptorul de ars porțelan, în așteptarea ultimului proces de ardere.

La început, munca lui consta în a scoate piesele din cuptorul cu foc intens și a le duce în camera în care urmau să fie smălțuite. Împreună cu el mai lucrau doi băieți, care arătau de parcă se deghizaseră în eschimoși. Cei trei erau introduși în mare grabă în cuptor, înainte să se răcească pereții, care ajungeau la o temperatură normală cam după optzeci de ore. „Repede, mai repede!” îi îndemna morocănosul maestru-șef Antonie, în timp ce-și sugea dinții găuriți. „Grăbiți-vă! Partidul dorește să depășim planul de producție pentru ca clasa muncitoare să poată cumpăra mărfuri mai ieftine datorită reducerii de costuri”. Mai târziu, Clemens a primit sarcina să îmbunătățească camerele de combustie cu cărămizi de șamotă și mortar rezistent la căldură și să curețe injectoarele de gaze. În timp ce se agita în cuptoare, îi fișnea sudoarea prin toți porii și mâinile i se acopereau de răni. Cum ajungea acasă, bunica rîcnea sarea de pe el. La ceaiul de ora cinci, în fața grajdului de cai, care era noua lor locuință, mai-mai să scape ceștile de ceai din mâini, atât de tare îi tremurau. Acum știa prin câte trec acele minuni din caolin și nisip de rîu înainte să ajungă la nobila lor delicatețe.

Și uite așa interiorul cuptoarelor a fost locul în care a făcut carieră, a stat alături de maestrul-șef și a ajuns muncitor fruntaș. Ba a mai fost și autorul unor inovații. „Trebuie să ai căpșor, nu numai mâini și cur, chiar dacă ești muncitor”, îl lăuda Keleti. Și avea dreptate. Clemens

luase în serios atît îndemnul de „mai repede”, cît și pe cel de „mai ieftin”, al autorităților, nu atît pentru a satisface pofta de cumpărare a clasei muncitoare, cît pentru că fusese educat în spiritul datoriei și al obligațiilor îndeplinite.

La fabrica de porțelan „Aurora Purpurie” apăruse o problemă dificilă: în instalația de uscare, unele forme mai puțin solide pierdeau mai rapid apa din cauza aerului fierbinte, în vreme ce altele erau mai rezistente. Trebuia însă așteptat pînă se usca și ultima formă turnată. Numai atunci puteau fi toate trecute la următorul procedeu de producție în sala în care erau smălțuite. Astfel, din perspectiva socialismului, se pierdea un timp prețios. Clemens a reușit să grupeze produsele modelate în așa fel încît spațiile dintre ele să fie de dimensiuni diferite, conform unei scheme geometrice alambicate. Mărirea minimală a spațiului a dus la o reducere considerabilă a timpului. Toate operele de artă erau astfel gata în același timp pentru a trece mai departe, de la o etapă de încălzire la alta, și să părăsească instalația de uscare-„prăjire” în mod egal. Nu e, așadar, de mirare că pînă și secretarul de partid i-a întins mîna peste birou și fundul lui a schițat o mișcare de sculare de pe scaunul pivotant pe care, nu cu mult timp în urmă, își îndeplinea funcțiile șefului grupului local nazist, Dr. Baumann.

Toate strădaniile lui au culminat însă cu propunerea de a nu lăsa să se piardă căldura din cuptorul de porțelan, ci de a face să ajungă cu ajutorul unei conducte căptușite în cuptorul cu ardere rapidă. Asta a însemnat o economie de sute de metri cubi de gaze naturale. De astă dată, secretarul de partid s-a ridicat în picioare cît era de lung, a ocolit biroul de stejar și i-a strîns lui Clemens amîndouă mîinile cu amîndouă mîinile sale. Keleti, care-l însoțise pe tînăr la centrul de partid, țopăia de pe un picior pe altul de mîndru ce era.

În ziua de 23 august 1944, Clemens a realizat pentru prima oară ce înseamnă o muncă impusă de o epocă și de un țel. A fost ziua în care România a întors armele. Trei ani de zile soldații români au mărșăluit, împreună cu soldații din Wehrmacht, pînă la Stalingrad și înapoi. Cînd sovieticii s-au apropiat de București, românii au întors armele. Tînărul rege Mihai a declarat război Reich-ului german pentru a scurta războiul mondial cu cinci sau șase luni și pentru a salva milioane de vieți. Era o dată plină de consecințe: nu numai pentru sașii din Transilvania, care au vrut să fie și ei nemți din Germania Mare, ci pentru întreaga Romînie.

Încă din noaptea de 23 spre 24 august, la cererea stăpînilor ei, Roza, menajera vilei Heliodor, cărase cu coșul nenumărate cărți destinate cuptorului de cărămidă din spălătorie. Clemens a rămas acasă pentru a-i da o mîină de ajutor. Munceau din greu: ghemotoacele de hîrtie blocau arderea, se aprindeau greu, deși se încingeau, iar focul era ațîțat cu văturaiul. Cînd au început să mijească zorii, treaba se terminase. Tînărul Clemens a cîzut pe uscător – cu mîinile fierbinți și fața murdară de zgură, cu capul doldora de cărți care se contorsionau și se zvîrcoleau în flăcări și din care picau litere sclipitoare – și a adormit.

Erau cărți despre care tatăl său spunea că ar putea să nu fie pe placul șuvoiului de ruși care se apropiau. Adică toate cărți cu cotoare fastuoase de piele și nu doar cărțile lui Hans Grimm, Hans Friedrich Blunk, Edwin Erich Dwinger și ale altor membri ai Deutscher Buchgemeinschaft (Clubului German al Cărții) sau Hamburger Verlagsanstalt, Schliessfach 233 (Centrul Editorial Hamburg, cutia poștală 233), ci și ale lui Jakob Wassermann, Heinrich Mann, Stefan Zweig și ale altora de aceeași factură apărute la edituri ca Paul Zsolnay, Kurt Wolff etc., ceea ce însemna o garanție de calitate.

Mama, care pînă atunci nu pusese niciodată piciorul în spălătorie, a obiectat că nimeni nu avea de unde să știe ce ar putea conveni din punct de vedere literar și estetic cuceritorilor asiatici. Poate că era invers și cărțile îmbrăcate în piele sau pînză inspirau mai curînd respect și ofereau casei lor o oarecare protecție.

Însă Roza, perla familiei, a protestat: „Păcat de cărțile nevinovate scrise în sfînta noastră limbă maternă, germana. Asta numai din cauza hoardelor de tătari din stepele Asiei, care sunt lipsiți de cultură, nu știu nici măcar să citească și vor să-l mînînce de viu pe omul nostru germanic cu piele albă, ochi albaștri și păr blond și, pe deasupra, și pe Feniswolf (lupul Fenis). Menajera a reușit să salveze, pe furiș, „Mein Kampf” de la moartea prin foc și a ascuns-o în salteaua ei de paie. De cîte ori se făceau percheziții în anii care au urmat, se posta în ușa camerei ei și repeta insistent: „Sunt și eu de-a casei, dar nu mă număr printre stăpîni”. Era doar o biată angajată. Sau se trîntea epuizată pe pat, își arăta varicele, rodul hîid al oprîmării burgheze, și se plîngea în gura mare de durerile ei de încheieturi. Așa că niciunul dintre tovarăși, nici măcar Oinz Schuffert, proaspăt activist de partid, fost camarad